

Zeitschrift: Il glogn : calender dil pievel : annalas per historia, litteratura e cultura romontscha

Band: 1 (1927)

Artikel: La guardia della Piora!

Autor: Militer, Giachen

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881130>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 08.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

La guardia della Piora!

(Raquintaziun humoristica da Giachen Militer.)

Motto: Students e schuldada
la pli gronda bargada!

Tgi ha gia fatg schuldau en nies bi Tessin? Lez ha segir aunc en dultscha memoria il bien vin tessines, il chianti, la barbèra, il lombrusco e co tuts quels buns vins da tschella vart dils cuolms han num. Sch'ins mo pertratga vidlunder, sche va la sbaba per la bucca entuorn. E tgei bunas qualitads ha pér lu il vin tessines! El ei reals e perquei buns, el ei plein olma e tila de beiber e bubius cun mied e mesira fa el bein. El dat veta al planari e fa tschin-tsches il metun. Mo la principala qualitat ch' il vin tessines ha sper tuttas outras bunas, ei siu prezi moderau. Aschia astga era il sempel schuldau selubir de prender in bien sitg vin e buca mo quels dellas caulschas cuortas.

Il Tessin ha aver aunc in'autra preziusa qualitat; el ei la stiva sulegliva de nossa cara Svizzera. Buca ch'ei fuss leu enzatgei tut apàrti che tier nus. Ti anflas era el Tessin vitgs ed uclauns, pli gronds e pli pigns, praus e pastiras, uauls, alps, cuolms e neiv perpetna, e tuttina sedistinguau las vals da tschella vart dils cuolms per bia dallas nossas. Leuvi crescha l'iua bunamein sin mintga spunda, ferton che tier nus cresc'ei pli bia pegns, ogna e collera. Cunzun giudem il Tessin s'ei schi bi e fritgeivel, che perfin il Grischun sa emblidar per in tempset sia cara val e sia casa brina.

Pia, giuden cheu, sisum las vals de quella biala tiarettia, han dus students fatg per l'emprema gada lur cuors de repetiziun. Bia bialas regurdientschas han els priu cun els a casa, ina seigi descreta cheu per general gaudi de tuts ils camerads de militer.

Igl ei il di suenter la rogaziun federala, che duas cumpagnias de sanedad de muntogna ed ina liunga colonna de cavals de bast, van plaun lur, tut en roda naven d'Airolo tras ils bials vitgets sin la costa

senistra della val si encunter il lac de Ritum. Nossa fin e mira ei l'alp Piora. La senda che meina nus leu, va ualti siaden ad ault, ei veramein stentusa e fadigusa, cunzun oz, che nus havein stoviu stuppar ora nossa caura cun de tuttas sorts caussas nizeivlas e meins nizeivlas.

La vesta da nossa senda serpentina anora fuss da bial' aura enzatgei magnific. Aver enstagl dil bi sulegl empleneschan stgiras neblas l'entira val. Suenter in triepel uras stentus viadi, arrivein nus sigl ault sper la riva dil bellezia lag de Ritum... Dieus seigi ludaus! igl ault ei vargaus. Ei entscheiva gia a dar enqual de quels gross rasai. Mond sper il Hotel della Piora vi, ch'ei situau odem il lag, ei l'égliada dell'entira compagnia drizzada sil capitani. Malpazientamein spetgein nus sil camond: Ruaus. Adumbatten! L'entira compagnia sto secumentar cun il giavisch suenter ruaus e la cueida suenter il bien glasin. Nus haveien mo ina ura viadi pli, ei nossa consolaziun! Per cletg ei il viadi buca pli schi stentus, ei va tut alla grada, sper il lag ora. Neu sul Camoghé e sur il Pizzo Taneda sefultschan neblas neras e grevas. Ei vegn pli e pli stgir, ils cuolms secuarclan en in gienà, ed il suffel ruaussa. Pintga uriala e nus essan ella dracca. Ei dat senza misericordia. Suenter mei vegn miu amitg Gion a plonschend sco in pauper murdiu. Cun ina vusch rauca ed en in tun sc'ina cazzetta de barsar maruns di el:

„Ti, sch'ei pluess silmeins aunc chianti ne barbèra, ne mo de quel sco nus havein buiu ier a Ligiaun, sche savess' ins aunc perdunar! Questa notg pauper tgi che sto star sin guardia, gnanc ad in tgaun pudess jeu cuir quei, ne sil pli aunc a nies litinent!“

Buca tschontscha memia, Gion, stiarzas a Nante havein nus vilentau buca pauc nies

rustg. Seregordas aunc tgei ch'el ha detg: „Vus vaccas grischunas, schei ual, il survetsch ei buc aunc alla fin!“ Oz ei ina buna caschun per el, e che nus essan aunc buca stai vitier del far guardia sas ti bein avunda.“

Tgei? Lu duei quel ch'ei la cuolpa murir dal mal alv!“

„E quels che stattan questa notg guardia dal mal ner! Has aunc vin ella butteglia ed andutgel ella valischa?“ „Na, nuot, il davos daguot chianti hai jeu buiu avon che vegnir ed il davos toc andutgel has ti lagutiu ier sera en tia cueida anguorda.“

„Ussa stein nus propi bein, cunzun sche nus stuein aunc star guardia questa notg; bien appetit Gion, selegra, miu car sin quella biala serenada.“

„Silmeins cala de far sgnoccas, nus vegnin segir aunc buca sin guardia. En nies triep ein enzacons aunc mai stai vitier.“

„Gion, jeu sai de dir a ti mo ton, nus vegnin oz schi segir sin guardia sco quei che nus essan stai ier a Ligiaun posta sper la butteglia de vin.“

„Lu sai jeu aver dir, ch'ei detti aunc disgrazias.“

„Oho, ti eis gest gl' um de vuler far bravuras!“

„Tgei, sche jeu stoi star questa notg sin guardia, sche mettel jeu bumbas el cantomement dils officiers e seglientel tut ell' aria.“

„Lai ver quellas bumbas e granatas; ualti carteivel has ti zuppaу ellas ella tastga de medicaments?“

Ina égliada en sia tastga lai sminar il prighel!

„Oho, enstagl cun bumbas has ti empleniu la tastga cun stumpas, sulprins e zuchers della tuos. — Patria, seigies ruasseivla, tia schuldada ei bein armada!“ „Reto, silmeins cala de far beffas. Sch'ei vegn adaquella, che nus stuein star guardia, sche schelan tias tuppaldats en, ch'ei drova 15 dis per sgargliar puspei. A mi, sche jeu mo pertratgel vid'lunder, fa ei ina sgarschur e va snavurs che la palegna dil dies stat tut agradora.“

„A mi buc! Vegnin nus questa notg sin guardia, sche garanteschel jeu a ti, ch'ei dat

ina legra notg e che nus vegnin aunc a raquintar a nos beadis, cun quet e bien humor: La historia della guardia della Piora.“

„Hotgà che ti eis in, jeu creigel bunamein che ti hagies tschaffen de far guardia questa notg. Sche ti quentas ton sin questa notg, sche vi jeu aunc gidar tei; mo in plaid a nies corporal e ti stattas sin la gliesta“. „U ensemni nuot! Jeu regordel tei vid il temps de recrut, nua che nus dus vein engirau fideivladad en bials e menders dis. Sas aunc: inseparabiles sicut montes.“

Mo plaun, mo buca ton de chéc! Pertratga tuttina, ti sescauldas per zatgei ch'exista mo en tia fantasia; ne ha zatgi dau camond che nus stueien far guardia questa notg?“

„Na, gliez buc, aver sas, jeu hai in cert sentiment, sco sche quei daventass senza fallir!“

„Cala cun tes sentiments, ne eis ti semidaus ord in schuldaу en ina matta amurada, ne en in poet; lu fussen tes sentiments aunc de capir, aver ti sco filosof duesses saver distinguer denter esser e buc esser. Fai quen, che gest nus stueien far guardia questa notg, schi dil gianter vegn nies litinent buca haver nus sil puppen.“

„Gion, nus sevesein questa notg!“

„Gliez po esser, aver buca sin guardia.“ „Lai ual, miu car rombot e tegn endamen tgei che jeu hai detg.“

„Cala cun quei! Tgi sa è pomai, con ditg ei va aunc avon che nus pudeien ver la zona de nuorsas, nua che nus vegnin cantonai? Questa notg pon ins star a mantun sco las cauras. Sche mo ti vesse silmeins buca magliau si tut la puolpa ed igl andutgel.“

„E ti, sche mo ti vesse aunc la butteglia plein vin, gliez fuss il capavel.“

„Basta, tgei vul aunc dapli, o patria, buca daguot ella butteglia, buca smiula ella tastga, buca fil schetg!“

„Silmeins fai buca beffas culla patria en ina situaziun aschia; jeu savess raquintar a a ti d'in temps nua che ti vevas aunc empau patriotismus, ed oz?“

„Gie, da lezzas uras er'ei auter cantar, ils temps semidan.“

„Gie, e nies Gion cul temps.“

Duront nies discouors fuva nossa cumpagnia, suenter ch'ella haveva per la davosa ga fatg ina plaunca ualти teissa, arrivada sin in crest, nua ch'in bi caplут mira giu el lag de Ritum. Ins po comprender con bi ch'ei fuss stau da cheu anora de mirar giu la biala contrada alpina, sch'il sulegl havess dorau la cruna de cuolms che circumdeschan il lag. Enstagl plov' ei senza fin. Dal caplут anora pudein nus era tscharner il liug destinau per nus, la zona de nuorsas. Aunc ina buna mes'ura e nus essan el liug, tut giùts e cuts sco gats tratgs ord l'aua. Il Gion che stat ussa sper mei tut eris, sco ina petga de sal, manegia de quei murtirau:“

„Sche jeu survegnel buca immediat enzatgei de cauld, sche dun jeu entuorn.“

„Agradsi, hallo!“ camonda nies litinent.

Nies Gion ha persesez udiu nuot e stat aunc adina culs mauns en sac. Il litinent ha observau il pign e grescha: „Stoi jeu forsa aunc cumandar extra per quei rombot leu enamiez, ne ha el forsa ina bena grascha ellas ureglas, ch'el auda nuot?“ „Signur litinent,“ annunzia Gion, „schuldau de sanadad Gion presents.“ Cu quella scena preleminara ei stada vargada, part' il litinent ora las rollas a scadina retscha!

„L'emprema retscha ha de procurar per tschespets, la secunda peina tier zeltas, la tiarza (il cor de quella retscha fuvan il Gion e jeu) ha de purtar neutier crappa, la quarta ha de far mir e stuppar ora las ruosnas el mir. Capiu? Vid la lavour.“

„Schia, Gion, hai jeu buca giu raschun? „Ussa fai aschi bien ed envida si ina stumpa enstagl ina bumba e dai era neu ina a mi epi lein nus era entscheiver a far sco d'encurir crappa!“ „Quei ei tuttina buca tractau glieud; mira si leu, ils cavals maglian schon e nus stuein aunc spetgar in'ura, sch'ei va bein.“

„Teidla, ussa semazzein nus lu è buca de purtar crappa! Cu nus essan vegni anson da tscheu si, sche hai jeu viu giu leu en

quei fop 6—7 cauras cun terments iveruns, ed enaquella eis ei iu si a mi in pertratg sc'in cametg.“

„Che ha barschau tut il strom che ti ha'vevas en tia bignera.“

„Para buc, teidla; nus mein giu cheu en quei fop. Ti fas sco sch'ti encuresses crappa e fas el medem temps guardia, che quels dellas cordas vesien buca nus; denton mul-schel jeu quellas cauras epi buein nus il latg ensemen.“

Quei pertratg leventa nies Gion, el fa in ségl de lumpazi! „Gie, aver en tgei vul mul-scher, ti asen?“ „Lai ti mo far mei, jeu mul-schel elllas semplamein en miu Goetheanum (capellina). Il Gion dat ina risada, che las cauras gezzan las ureglas; pertgei che nus eran discurrend vegni ualти da tier ded elllas. Detg e fatg! Il Gion stat sin in carpun, mira empau entuorn, seglia mintgaton giu dal crap, va vidaneu e fa fers d'encurir crappa. Denton camerleschel jeu las cauras in tschancun plinengiu e fetschel bél bél. Ina selai pegliar. Las otras fuijan si encounter il Gion, mo lez volva elllas engiu. Ils finistrels de mia capellina staupel jeu ora cun pastg ed entscheivel a mul-scher. Tgei catschada, tgei spema!

„Gion, vegn ei negin?“

„Na, aver fai vinavon, schiglioc enqueren ei gleiti nus enstagl la crappa! Ei ha num seduvrar tut ch'ins siua, 4 ein mul-schidas, ch'il Gion dat si in schul. En in giena svanescha miu Goetheanum latg caura davos in hazer carpun. Las cauras ein sbrigadas, jeu fetschel sco sch'ei fuss daventau zun nuot, prendel ora miu fazolet e fruschel giu las stellas. Strusch stau fatg quei, prend jeu in tschec crappatsch sin schui e mondol dal fop si, sco sch'ei fuss da detschiert. Il Gion che haveva avon che jeu ferdau l'aura pren era dabot si da plaun dus craps e porta els in da mintga maun sils caluns. Strusch essan nus si sum il fop, che nies corporal vegn tut a buffond e cun rabia encounter nus.“

„Tgei gianter fageis vus eragiu cheu, nua turitgeis vus entuorn?“

„Corporal, schulda Reto, cun siu compogn, nus purtein crappa, sin camond de signur litinent.“

„Ah schia, jeu hai cartiu che vus haveies de pertar tschespets.“

„Na, stundel mal, aver nus havein la honur de pertar mo crappa.“

„Mo buca schi tussegau, ti bucca malmadira, mallavada; sas era nua quels che han de pertar tschespets ein? Quella razza vegn mai neunavon.“ Il Gion muossa semplamein ina direcziun e tschel va, ed en pign mument ei quei prighel staus ord ils égls.

„Gion, la filistucca ei gartegiada, e per cletg ha el buca viu che jeu havevel buca si miu tettg. Ussa aver camina, giu cun tiu crap, e neu.“ Buca ditg e nus pippein da gust vid nossa preda!

„Co quei va bein en in magun vid,“ manegia il Gion, „quei ei stau il meglier pertratg che ti has giu enzacu.“

„Ti fusses segir morts dalla fom avon che vegnir sin quei pertratg. Mo ussa eis cun-tents?“ „Sc'ina olma, aver neu, nus stuein ira, schiglioc podà ch'ei dat novas sgargnoflas.“

Gion ha raschun, nus essan strusch si sper la zona, ch'ei dat ina garniala de sgargnoflas ed auters bials plaids. Cu nies corporal ha giu finiu siu excellent plaid, di il Gion si per mei:

„Pervia de mei san tuts quels dellas cordas far plaids e tener capetels, ussa pon ins star ora, il latg-caura endirescha stupent en-contre de quellas attaccas.“ In'uriala fagein nus aunc sco d'encurir crappa, epi cedin nus da quei nuidis. Ei plova aunc adina sco de derscher cun sadialas. Avon zona, nua che la schul-dada sto luvrar vid nies cantonnement tonscha la lozza entochen sisum ils effels dils calzers!

„Gion, a mi fa quella lozza endamen la historia de Herrmann, il capitani ella battaglia egl uaul de Teutoburg, nua ch'el veva piars il calzer dretg ed il caltschiel dil pei seniester.“

„A mi fa quei endamen nuot, pertgei che zatgei semegliont hai jeu aunc ussa ni viu, ni udui ni legiu. Pervia de mei porti crappa

tgi che vegli, jeu mon a suost. Marveglia de senudar ella lozza ord spir patriotismus!“

„La raschun a ti quella gada, epi sas, in dils pli vegls proverbis latins che ha aunc oz sia valeta [ei miu principi. Igl ei bi de murir per la patria, mo aunc pli bi de viver per ella.“

Strusch essan nus serabitschai en in can-tun della zona, nua che nus eran buc ils sulets, ch'il lali de Basel, nies comandant de guardia lai udir sia tiba. „Tiarza secziun ensem-men! Vinavon vus dus tais leu davos. Ensemen! Adatg! Agradsi!“ Signur litinent, la secziun ei completa! “annunzia il lali.

„Bien! Ruaus! Sco vus saveis, ei il tur de far guardia en nossa secziun. Tgi che ha gia fatg guardia, duei star da maun dretg.“

Sin maun seniester ein mo 12 pli, che re-stan anavos. Denter quels fuvan era Gion e jeu. Ussa cloma il litinent giu 4 de quels 12, e di ch'els seigien liberai per oz da quella lavur. Denter quels 4 secapescha che jeu ed il Gion fuvan buca. Ina égliada vi sil Gion, e pren mira, el stat cheu sco sch'el havess survegniu ina frida mortala. Il smi-nau era già severificau.

„Vus otg,“ camonda nies Prembuob, „es-sas questa notg la guardia della Piora. Vossa lavur ei: Primo: mirar, che negin tuchi en cuschina ed uorden de cuschina.

Secundo: Ch'ei rumpi buc ora fiug els can-tonnements. Terzo: La guardia vegn midada giu mintga duas uras, e mirei bein, che vus seiges exact sin posta, in sper la cuschina e l'auter sper il cantonnement, e surtut buca semuentei naven, schiglioc quels che jeu trapel, stattan aunc 8 dis suenter il survetsch en ruosna! Capiu! Corporal de guardia ei Semperallerta. Allas 8 entscheiva vies tur ed haveis de comparer en caput, sabel e fest enferrau. Adatg, agradsi, dretg entuorn, marsch!“.

„Gion, tgei dias da quei, neunavon cun las bumbas!“

„Sas, quei ei lu tuttina memia, buca fil schetgs e staunchels sco tgauns epi stuer far guardia en quella dracca cheu, quei va sut tuts confins ora!“

Per quei cheu ei traplas, Gion, mo buca schar pender las alas, ils auters san era far nuot auter che star sin guardia e schar dar l'aura pils larischs. Questa notg varga era, epi aunc legher tier, lai ual, Gion! Dus sco nus dus dat ei mo dus e quels ein oz guardia sillla Piora.“

„Mo sche tgei caussas legher dat ei questa notg, gliez havess jeu tuttina marveglia?“

„Aunc ussa ditgel jeu a ti moton, che questa notg vegn aunc a semegliar cuort. Teidla, per l'emprema stos ti dar a mi il consentiment de dumandar il Semperallerta che nus dus saveien vegnir sin posta ensemens, e quei enina, naven dallas 10 tochen l'ina, pia treis uras ina suenter l'autra e persuenter damaun lu nuot.“ Il Gion stat cheu e sa buca tgei dir. „Gion, jeu vesel, ti eis aunc in affon. Primo: da quellas uras tut che dorma. Secundo: da quellas uras san ins prender il meglier vendetga. Tiarzo: da quellas uras san ins aunc far otras bravuras! Gie! jeu garanteschel a ti, sch'ei va questa notg tut suenter plan, sche vegn aunc la 10avla generazion a r quintar dalla guardia della Piora.“

„E sche nus vegnin traplai, sche va la historia buca pli lunsch che tochen en ruosna.“

„Gion, ti eis incurabels, tochen ch'igl ei leu, epi eis ti aunc mender che jeu, cunzun sch'ei setractescha de far ina lumparia de renum! Sas, tei enconuschel jeu bein avunda!“

Il Gion va sin quei tut zachegiaus en zona e stat a mischun en in cantun. Denton en querel jeu si nies corporal e fetschel giu cun el il marcau: Gion e Reto, guardia dallas 10 tochen l'ina e la damaun persuenter negina. El ei fetg cuntsents cun mia idea e tratga suten: Aschia sai jeu era metter giu per in mument mes quitaus. — — —

Tut che spetga ussa cun la fom el venter sin tscheina, pertgei che las lavurs ein fatgas. Nies cantonnement ei bein stuppaus ora ed ei ussa nuota schi da piertg. Ei trai buca stellas, e la grascha-nuorsa giun plau, ch'ei cur clada cun strom, renda dëtg pulit cauld. Il mender ei mo, ch'ei plova ad in plover. Paupra guardia!

Finalmein tscheina! Ina gamella suppa ed ina servela miez cotga. Remarcabel, negin

che marmugna sur della tscheina. E tuttina tgei differenza denter ina servela miez cotga, ed in Goetheanum plein latg caura! Suenter tscheina, tgei ironia!.. vegn ei dau liber, mo nua pomai ir? Negin che sereghiglia. Tut ch'ei sereratg sut tetg ed entscheiva a far igniv el strom e metter giu per oz ils quitaus el bletsch. Ei fa da brin e vegn freid e denter la plievgia dat ei enqual garnial. Nies furier, che haveva il bia aviert sia bucca entochen vi tier las ureglia, stat vi bunamein sur la fueina e lai sgargliar siu ventretg. Ils officiers ch'eran ina part ualti à la prussiana ein oz de quei quiet,stattan a mun sezugliai en lur caputs, sco sch'ei havessen de cuar ora in ies. Il Gion manegia de quei tussegau si per mei: Star stattan quels compogns della bial'aura cheu vi, gest sco sch'ei havessen buora ellas caultschas, e la trembletga han ei, che jeu crei ualvess, che Napoleon hagi schelau caussas aschia curch'el ei turnaus ord la Russia.“

Strusch ha el detg quei, ch'ei s'approximescha in hazer bischlém.

„Tgei ei quei pomai, Reto, podà nuorsas che vulan ir a suost“.

Gion ha raschun; en liunga corda vegn ina entira muntanera neuadora dal stgir encunter la zona. Las nuorsas sefultschans neutier e bëschlan de quei murfirau, elllas vulan dispet da ruosn'en. L'entira compagnia ei tschinclad'en da nuorsas. Il nurser, in um pign cun barbis rar, in per égls de talianer che spidan fiug, sut ina termenta capiala bergamasca, lai era lartg sia malcontentienscha e smaledeschans senza retegn. Il nurser pign, cun las caultschas cuortas cuntschadas cun scrottas de tuttas colurs, cun finistrels els cumbels entochen sillla pial e cun sias bialas nialas neras penderlidias sut la capiala oragiu, sepusa encunter la zona e smaledeschans aunc bia meglier ch'il vegl.

„Reto, cun quels cheu vi lessel jeu buca magliar tschereschans!“

„Mo beiber vin cun els fuss forsa pli emperneivel!“

Il nurser vegl vegn tochen en fécler e va peis a pèr vi tier nies capitani. Gl'emprem lai il talianer udir bravamein sia vusch. Ei va denton buca ditg che nies capitani vegn neutier nus e damonda: tgi che sappi tschintchar talian dueigi s'annunziar. Buca olma s'annunzia, cheu pren Gion l'iniziativa e di si per mei: „Neu Reto, nus s'annunziein, quei sa aunc vegnir interessant.“

Detg e fatg, nus mein vi tier il litinent e s'annunziein. Lez ei, secapescha, buca pauc surstaus, che las vaccas grischunas san pli che mo magliar il spaz. El dat a nus commissiun de dir al nurser, che nus seigien el militer ed hagien buca de dumandar pli lunsch, nua prender quatier, en in cass sco oz. Per far buna bucca dueien nus era dumandar il latg per l'autra damaun. Nus empermettein de far giu il marcau cul nurser e mein precautamein en fécler dil nurser, che era buca pli che trenta pass naven de nies cantonnement. Il Gion ei tuttina per igl emprem aunc in tec temeletgs e stat davos miudies per esser en tuts cass schurmegiaus encunter in'attacca. Alla entschatta fa il talianer si in per églis ed ina tschera, sco sch'el less magliar nus cun pial e pelegna. Il Gion dat ina ziplada ellas costas a mi per enzenna d'entscheiver. En cuort mument hai jeu mess ensemen miu vocabulari talian ed entscheivel, tut trubistgaus a balbegiar miu plaid diplomatic.

„Sco vus pudeis sminar, essan nus vegni tarmess per commissiun dil commando, de plidar enzacons plaids cun vus. Nus stein propi mal, che las nuorsas san buc ira oz en fécler a manér, aver nus cartein senza fallir, che vus veseies en, che la schuldada stess mender ch'ils tschances sch'ella stuess maner ora. Nus essan tuttavia buca vegni per plascher da quell'aura sill'a Piora, e sperronza che nus stueien buca star memia ditg; damaun eis ei neiv epi rest'ei nuot auter che turnar engiu.“

Cheu leva il nurser sin peis, Dieus sei-gi ludaus, sia tschera brutta ei svanida: „Ah, vus essas Grischuns? saluti, danunder essas?“

„Nus essan ord la Surselva.“

„Va bein, enconuscheis era il hospitalier de St. Maria?“

„Secapescha, fetg bein lu aunc,“ schula il Gion. Schegie ch'el veva aunc mai viu el, metta el aunc vitier: „Lez ei miu aug.“

„Fa plascher, fa plascher, jeu sundel bia leuvi ed enconuschel bunamein tuts ils de Medel.“

Ussa dat el perfin il maun a nus e di si per il Gion: „Quei ei vies frar? el tema ils Talianers, ha ha“, di el lu, mussond sin mei. Quei dat curascha al Gion ed el entscheiva era a schar udir sia vusch.“ „Gie, quei ei miu frar Reto, il pli grond stroli dell'entira compagnia.“

„Fa plascher, fa plascher, lu plai el a mi,“ di el tergend las sutgas sut meisa ora, envidond en nus de seser in tec a discuorer. Il nurser pign sa cumpatg, tgei che quei ha de muntar e pren giud cruna in ruog-crap. Fagend quei, ri il pign de quei malizius e letga entuorn igl ur dil ruog. Aver avon che quei stoda piccolo possi catschar siu nas sco gl'auda el ruog, pren il vegl quel orda maun, enquera duas scadiolas ed emplenesccha quel-las cun vin, e purschend ellas a nus, aulza el il ruog, e di: „Eviva i bravi soldati grigionesi!“

Nus fagein secapescha era buca d'envidar e schein svanir il bien sitg ella profunditat de nos stumis. Quei dat curascha de menar vinavon il raschieni. Ussa fa el prender plaz sper il fiug, ch'il pign haveva fatg e jeu continueschel:

„Tedlei, miu Signur, nies commandant ha dau a nus l'ordra de procurar per circa 50 latg per damaun e perquei che vus essas nies vischin, sche mundel jeu buca pli lunsch per mirar per latg e vus saveis aschia far ina buna fatschenta.“

„In cametg d'in pertratg,“ sculta Gion en mias ureglas. Il Talianer fa biala tschera, ed emplenesccha per la secunda gada las scadiolas.

„Reto“, di Gion, „quel capescha era pli che mo pertgirar tschances“. „Jeu sai procurar pil latg, mo con pagheis?“ „Mo perquei che vus essas grad vus, schelein nus pa-

gar 5 ct. da pli il liter ch'als auters. Essas cuntents cun 35 ct. il liter?"

„Bien, il marcau ei fatgs ed il latg vegn pia ad esser en cuschina sin damaun da solver. Epi, en cass che vus stesses pli ditg, sche serecamondel!“ „Patertgei, che nus meien zanua auter! — Denton, ualtri carreivel mein nus damaun a casa, pertgei mirei cheu ô co ei fa.“

„Paupra guardia, questa notg!“ di il nurser.

„Gie, patertgei, nus dus stuein ira sin guardia questa notg dellas 10—1.“

„Pusseivel? Mo paupers schanis! O, sche jeu fuss vus, stess jeu lu era buca traso el bletsch. Vus stueis mo saver co s'enschignar, jeu vi er'esser gideivels schi lunsch sco ei tonscha e tener fiug en fueina tochen viaden ella notg.“

„Quei fa veramein plascher, cordial engraziament.“

„Reto,“ di Gion plitost da bass, „jeu vess mai cartiu che ti fusses in de quels, ussa crei jeu mez, ch'ei savess aunc vegnir interessant questa notg.“

Vesend che las aczias stevan nuota mal, levein nus sin peis serecumondond aunc ina gada grondamein.

„Sche bien pia, sin seveser nurser questa notg, cu tut dorma!“

„Sin seveser, aver senza fallir, eviva la guardia della Piora!“ El aulza sia scadioluna cun hazras ureglas e nus nossas scadluttas e fagiein printgas cun il rest epi mein. Arrivai avon esch, peglia Gion cun veherenza per il bratsch a mi e di tut incantaus: „Reto, Reto, ina strocla, quella fatschenta has ti fatg oreifer; quei fuss matei stau l'emprema part de tiu plan, sche tschellas van aschia sche creigel jeu mez vid quei che ti has detg oz.“ „Gion, ei sto ira tut suenter plan, mo ti stos empermetter a mi, de far tut exact suenter camond gest sco da militer.“

„Reto, tut quei che ti vul, fetschel jeu questa notg!“

„Meglier fas ti, ne sil pli che ti vegnas en ruosna e quei persuls lu, mo crei!“

„Oh, da gliez buca dai de crer a mi, aunc ussa essan nus stai en mo ina gada e quei ensemble; quei davanti era quella ga, sch'ei sto esser.“

Ei siara notg. Vagnend neutier la porta de nies cantonnement, vesein nus, ch'ils dus emprems della guardia ein gia sin lur postas e ch'ei vegnan lumiai oz per la secunda gada.

Suenter haver dau giu il rapport a nies litinent sur de nies marcau cul nurser semuossa el, caussa extraordinaria, fetg curteiseivels e vul perfin dar a nus cigaretas. Jeu havess priu, pertgei cur ch'ins survegn duei ins prender. Il Gion pren aver quella gada il plaid enstagl de mei e di cun in cert sarcasmus: „Signur litinent, nus fimein buca cigaretas!“ Quei fuss stau ina menzegna, sch'il Gion havess buca patertgau per sesez: „Cigaretas che ti vul porscher allas vaccas grischnas.“ — Tschel ha capiu il Gion, lai seglir la checra, dir sa el nuot, semeina aver de vilau entuorn e va.

„Gion, quei ei stau ina tuppa, ussa ris-chein nus ch'el laghegia ora nus questa notg.“

„Laghedi el ora ne buc, dad in che dat a nus buschias, sco el ha fatg quei a Nante e dapertut, prendel jeu buca cigaretas, sias cigaretas marschas duei el mo firmer sez. Per questa notg hael aunc material de firmer en abundanza.“

„Ah, sch' igl ei aschia, lu serecamondel jeu.“

Bien, ed ussa fagessen nus forsa meglier ded ir in tec a durmir entochen las diesch! Remarcabel oz, gl'ei buca mesa las nov aunc, ed ins auda schon negina canera. La schuldada ei fetg staunla e mudergiada, ils biars ein gia svani el strom e buca paucs runcan schon e siemian dils bials dis dell' jamna vargada. Cheu ei in che trai de quei bufatg, bufatg strom ora sut il tgau dil vischin e catscha quel sco plumatsch sut l'atgna pial. Vi leu en in cantun ein dus che fan sco cavals ch'ein streng sin pun; els han de far per la cozza.

La guardia ei occupada bravamein cullas nuorsas che vulan dispet esser en zona. Il davos vegn ella vilada e dat ad in anugl

ina cul fest giu per la tèsta. Ella haveva gartegau giest il dretg. Il tschanc va in tschan-cun anavos, pren in catschi e vegn cun ina spertadad puleina encunter la guardia L. M. Quel rocla sc'in heighel culs peis ensi vi dad esch en sil premsergent, (feldweibel) che run-cava gia sco in uors. Lez leva si tut sturnius, plein sien e fèl e legia avon alla guardia ils levits: „Tgei, essas stuorns, genira, 3 dis arrest deigies vus survegnir.“

Strusch ein quels plaids ord bucca, ch'il tschanc renovescha sia attacca, quella ga aunc pli de curascha e quei per cletg, viaden el dies dil premsergent, che smaledescha gest sin la guardia.

Quel sgola schi liungs e lads sco el ei, sur treis auters en, che dorman era già d'uriala. Gion e jeu ch'eran ual sezugliai en nos caputs sil strom havein saviu far nuot auter che rir, che las larmas mavan ferton ch'ils auters ein levai sin peis e zacregian da gust.

„Ti smaladet premsergent, sche ti sas far mo de quei, sche vá giuado, eis ei buc avunda che ti mudregias nus sil di?“

Per cletg ei la guardia era plaunsiu le-vada sin peis, pertgei igl anugl vegn per la tiarza ga, cul tgau suten tut da rabia vi dad esch en. Ina cul fest giu pil nas, fa prender la fuigia il curaschus campiun. Tut da rabia vul il premsergent seglir suenter igl anugl e seglia cun forza vehementa encunter il quader sur la porta, ch'el dat anavos sc'in toc lenn. Ina hazra butella brin-blaua ei l'enzenna de sia terrada. Cheu sefan era ils auters vitier e vulan dar suenter al victur, denton lez ha era ferdau la puorla e svanescha el stgir. Nossa valerusa schul-dada sa far nuot auter che turnar a metter giu ils quitaus, sulettamein il premsergent sestorscha aunc ina pulita uriala e metta si ina hazra scrottuna sin siu tgau. Il Gion che veva observau exactamein l'entira scena, ei miez ord cadeina e di a mi tut incantaus en in' ureglia: „Reto', jeu pudess grad levar si, ir ora e dar in betsch agl anugl ch'el ha priu schi grondiusamein vendetga per nus, damaun mettein nus si matg ad el. Il prem-

sergent siemia questa notg segir aunc ch'el hagi ina battaglia cugl anugl. Quei ei la pagaglia perquei ch'el ha fatg ira nus duas seras ina suenter l'autra en cuschina a far giu truffels.“

„Gion, siara la bucca elein durmir!“

„Per camond, signur colonel!“

Strusch sezugliai en nossas cozzas e caputs tut a mantun, ch'il Gion runca gia daditschert. Buca ditg e nus fagein domisdus musica in si per l'auter senza reproschar tgi fetschi la pli biala. — — —

„Si, vus dus, gl'ei las 10, allé, gl'ei temps de spindrar giu la guardia!“ cloma il corporal Semperallerta. Quei ei buca pavel per nies Gion, el sestenda sco in vadi cu'l fa prova, e grescha buca legher per romontsch: „Va naven da mei, demuni, aunc inagada va naven, ne che jeu dundel ina frida mortala!“

„Hè Gion, nus essan buc el' uiara, leva si e fai buca tuppadads, quei gida nuot, nus stuein ir, ne ch'ei dat ruosna.“

„Na, eis ei gia temps?“ damonda il Gion quietaus.

„Vinavon, ne stoijeu forsa aunc tarmetter ina carta d'invitaziun a vus dus?“ grescha Semperallerta tut blaus dil sevilar.

„Cun in fèl, corporal,“ dat Gion anavos, enstagl: Zu Befehl, Corporal!“ Ussa gida nuot auter che levar si, ligiar entuorn nies sabelun, prender nies fest enferrau entamaun ed ir suenter nies corporal tut ch'ei petga fiug... Il Gion vegn mess avon cantonnement sco guardia; il pugn principal de siu com-mando ei: Surtut buca schar vegnir tschances en zona! Mei meina il Semperallerta vi sper la cuschina. Miu commando principal ei de po mirar sisu, ch'ei mondi sur tut buca Talianers vid ils canasters ect. Ei neiva ussa stratscha nauscha, pir che mai. Avon cuschina eis ei schi stravaganta lozza, ch'ins queta mintga pass ch'ins fa, ch'il calzè resti fermaus ella buglianiza. Il curaschus corporal dat si in schèm mintga pass ch'el fa. El ei, de capir, gleiti staus sbrigaus naven e jeu enquarel de s'arranschar aschi bein e cu-madeivel sco pusseivel. Intercurend empau igl inventari de nossa cuschina campestra,

dundel jeu gleiti sin de tuttas caussas; cheu ein in tschuppel canasters paun, in canaster cun en carn plitost magra, en in auter stat-tan tut en retscha 300—400 servelas ed aunc ina sort pli fina, secapescha per quels de cordas e caultschas cuortas. En ina chista miez serrada, ina mesa magnucca caschiel grass. Dasperas il latg ch'il Talianer veva già purtau neu. In canaster pli pign cuntegn pacs puorla de tschugalata, cuntials e de tuttas sorts uorden de cuschina. Sur tuttas quellas bialas caussas ein in per celtas rasadas ora, ch'ein d'in maun fermadas vid il tetgal d'in fécler de pors e da l'autra vart sin quater petgas catschadas el tratsch. Da surengiu po ei buca plover en, aver dalla part su vegn in hazer dutg giuaden per miez il magasin, ed ei fa già uss tschera d'ina neghentada generala. Cheu gida nuot auter ch'ir vid la lavur, ne damaun a sera en ruosna. Jeu prendel miu fest enferrau e fetschel ora schi bein sco ei va in dutget che meina l'aua dado la cuschina giu. La neiv entscheiva a setschentar, e star en quella zelta fa freidatsch ed ei entscheiva già buca legher ad ir a mi snavurs dal dies giu e dal venter si. Ei semeglia liung, e per far enzatgei entscheivel jeu a rugadar neunavon dil tut. Cheu vegn a mi in stoda pertratg e jeu preparel per far al Gion ina surprida. Precautamein tschentel jeu la latiarna davos in canaster paun en in cantun. Sin quella moda sclarescha quella glisch brausla levamein gl'entir hardumbel, che fa parer in tschancun naven, sco sche la cuschina fuss ina tauna de laders. Ils canasters de paun, tgiembel pleins semeglian chistas emplenidas cun cavazzas de morts. In veritabel carnè!

Visavi la latiarna sin ina chistetta catschel jeu en in cungi liung de tagliar carn sper ina resgia. Dasperas catschel jeu il fest enferrau el tratsch, traiel ora miu caput bletsch tut che daghira, mettel el sil fest e lu aunc il Goetheanum sisu. In per pass naven semeglia quei gest in schulda sin guardia, che lai dal stauncal pender las alas: Schia ussa fai guardia entochen che jeu vegnel!

Per aver far la segira, che nus vegnien

buca traplai, mondel jeu aunc bufatg en processiun entuorn il cantonnement dils officiers. Cazzola han ei negina e sche jeu audel sco-auda, sche runcan buca mo in ne dus en cheu. Gl'ei segir, els dorman ed ussà mundel jeu schi bufatg sco pusseivel sur la baracca giu, vi tier la porta dil Gion, avon zona. Visavi la zona en fécler dil nurser s'e aunc cazzola, per far la segira ch'ei seigi en tutta cass buca officiers ne schuldada leu mondel jeu vi tier la porta per tedlar ora. Ton ei segir, els ein persuls, pertgei ch'il vegl di si per il nurser pign: „Cu'l resti ei schetgs, sche mettein nus si empau vin e scaldein quei per ils dus Grischuns, ch'ein sin guardia.“ Jeu erel sin arver la porta ch'ei vegn endamen de mirar avon, tgei ch'il Gion fetschi, pertgei el duess esser vi avon zona ed enstagl vesel jeu leu mo la latiarna ar-denta pendida sin ina guotta sur igl esch. Per traplar il Gion en cass ch'e fass en zona e sesess giu sin la chista, nua che nus havevan pinau tier zeivers aua en cass ch'ei rumpess ora fiug mondel jeu sco de passar sin ovs tras la lozza vi encunter la zona. Jeu sundel ussa sin porta, aver dil Gion negins fastitgs. Sin la chista nua che jeu car-tevel ch'il Gion fass, ei il corporal Semper — allerta sternius ora e dorma cauldamein. Ils zeivers plein aua ein sper la chista, il cor-poral drova mo far ina viulta sin il dretg maun ed el sa prender senza vulner in bogn frestg. Aver nua ei nies Gion? Per veser meglier prend'jeu la latiarna giud la clavella e mirel dapertut entuorn en zona. Negin che maunca deno il Gion. El sto pia esser or-dado la zona. Detg e fatg, cheu stat el cul dies encunter il mir bunamein sisum il cantun della zona e ves'ora in tschancun naven gest sco quel che fageva guardia sin cuschina. S'approximond buca bufatg quella gada, tschappel jeu el pil baditschun ed undel ina scurlada. Tut en sien seglia el orem-bora e balbegia tut trubistgau; „Zu — Zu — cun in fèl, Herr Leutenant.“

„Schia“ fetschel jeu imitond la vusch de nies Prembuob, „Vus veis durmiu sin guardia, quei dat otg dis ruosna suenter sur-

vetsch!“ — Sin quei stat il Gion cheu sco sch'el fuss daus vi e damogna ora mo ils plaids: „Jeu sundel segir buca la cuolpa.“

Jeu havessel bugen aunc mudergiau el in mument, aver ei ha num far vinavon, ch'ei possi en aunc bia de far, e perquei mondell jeu vitier, tegnel ad el la latiarna en fatscha e damondel: „Schia Gion, has durmiu bein?“ „Ah, eis mo ti, Dieus sei ludaus!“ — „Quei ei tuttina memia, tgei tratgas de durmir sin guardia?“

„Jeu sun segir buca la cuolpa, jeu level star empau a suost ed il corporal murmignava traso ed ha vuliu che jeu stetti avon porta e mondi sidengiu. Suenter in'uriala sundel jeu sepusaus in tec vid il mir ed en in gienà ein ils de Schlans stai cheu.“ „Aha, ussa capesch'jeu, el ha mo vuliu che ti mondies naven per ch'el sappi durmir ruasseivlamein; mo neu e mira, co el ei sternius ora e dorma sin la chista; aver nus lein schar durmir el, quei ei per nus buca mo d'avantatg per quei che suonda, mo bein era perquei che savess schabegiar, sche nossas stuccas disdeschan.“

„Quella ga ves' jeu en la valeta de quei sien, trapla el nus, sche sto el quescher e e sa far cun nus nuot, vegnin nus traplai dad auters, sche va l'entira responsabladad sur el ora. Dieus seigi ludaus, ch'el dorma, aschia ei sia bucca mallavada serrada per ina uriala!“

„Teidla, Gion, has fom?“ — „Jeu? fomaz!“ „Mo ti pauper Gion dil venter vid! Neu, hai cheu vi en cuschina ina stupenta marendia.“

„Aha, tuttina, gliez hai jeu tertgau, che ti hagies buca magliau si tut la puolpa ed igl andutgel che ti has survgeniu avon in per dis!“

„La puolpa ed igl andutgel ein daditg svani, ton duesses ti saver. Sas, cheu el Tessin vegness quella carn loma de schar star memia ditg!“

„Mo sche cun tgei vul dustar miu fomaz?“

„Gion, per tiu magun dat ei nuot meglier che paun e ligiongia, caschiell grass e groma criua.“

„Eis stuorns ne vegnas?“ „Ne in ne l'auter, mo neu cun mei e ti vegnas sisu.“

„Mo tgi stat guardia?“

„Traplas, che ti stetties cheu e dormies, ne vegnies cheu vi e puschegnies, vegn ô sil medem. Prighel s'ei negin; il corporal dorma, ils officiers dorman, ed era la schuldada dorma, aschia che nus essan persuls signurs e patruni della Piora. Tgei vul aunc dapli?“

„Bien, sche neu, aver sch'ei dat enzatgei, eis ti la cuolpa!“

„Secapescha, e ti eis igl innocent giavelet!“

Gion, per far la segira, cuchegia aunc inaga dad esch en, e di lu si per mei:

„Per quel en cheu savein nus ira ruaseivel, el dorma sc'in crap: era il premsergent ei ualtri ruasseivels, deno ch'el peglia mintgaton tema en sien e manevrescha cun siu tgiern per l'aria entuorn.“

Tut a bratsch mein nus ussa atras la mar de lozza vi encunter la cuschina.

In tschancunet naven dalla tegia, tegn Gion ferm per miu bratsch e di tut tementaus: „Mira si leu in auter che stat sin guardia, — nus essan a mauns.“

„Safermust, Gion, sche jeu enconuschel sco gl'auda, sch'ei quei nies litinent, nus essan ellias detgas greflas, bien, bien!“ Sc'in cametg vul el sefar libers e di: „Lai dar mei, lai dar mei, jeu vi buc era aunc vegnir a mauns, jeu vi dabot turnar vi sin miu post.“

„Seigies ruasseivels, miu pign, quel si leu dorma aunc pli stagn che nies commandant de guardia“. (Pér ussa observa el, che jeu vevel buc en caput e si mia cuppa.)

„Ah' ussa va ei si ina glisch a mi, ti stroli che ti eis, aver imitau s'ei grondius.“

„Gion, quei ei gest tià fotografia d'anson, cura che ti durmevas vi encunter il mir.“

Sch'in officier fuss ius cheu sperasvi, havess el segir cartiu, che quei seigi la perseveronta guardia della Piora, enstagl quei spuantegl! Famusa invenziun!

„Ussa Gion, sesa giu e fai sco sche ti fusses da casa. Leu ord il canaster pren in paun, aver in frestg e leu en quei canaster pign eis ei scadiolas; pren ora duas.“ Ferton ch'il Gion fa tut per camond, sc'ina fideivla ordonanza, prendel jeu ord in auter canaster in caz, ord in quart ligiongias. Vesend el

quei, arv'el si bucca e nas e sa buca capir, che jeu sundel schi bein da casa. Il pir ein ils églis ch'el fa, cura che jeu tagliel giu dalla magnucca gronda duas hazras talgias.

„Na, da quei havess jeu mai cartiu, perdanonza, perdanonza della Piora!“ El ei miez ord cadeina e laguota toccanadas ligongia e caschiel grass, ed ha gnanc peda de pàterlar, las pausas emplenesch el ora cun mirar sin mei e rir tut ch'el sezaccuda.

„Tgei guardia, ha, ha, na, da quei havess jeu mai schau vegrir endamen, ha, ha... Mo Reto, pertgei has pinau las scadiolas?“

„Pardon, ellas scadiolas vegn la secunda tratga pertada si, ein Els survi? Bien, lu vegn la secunda platta.“

„Fa plascher, fa plascher, ei davanti!“ Tochen ch'il Gion sfracca si la cua della ligongia sgromel jeu in curtè latg che veva gia si ina stupenta cozza.

„Propri perdanonza,“ cloma el tut incantaus, vesend la groma cun gnoes tut dira. „El meglier hotel survegnin nus buca in meglier dessert. Viva la patria!“ Tut narrs sur de miu puschègn, fa el printgas culla scadiola groma. El svida quella cun ina spertadad horrenda, stat sin peis, contemplescha sesez entuorn, entuorn, streha da quei bufatg siu ventretg e di tut riend: Jeu stun bein, ussa sa ei mo sufflar e draccar, jeu hai fundament.“

Strusch ha el giu ora quels plaids, che nus udin claramein pass a vegrind neu sur il fécler vi e giu encunter la cushima. Pitsch, petsch... patsch vegn ei pli e pli da maneivel. Jeu mirel sil Gion, lez ei già alvs sc'in spert, e seplacca giu schi beinschit sco pusseivel en in canaster vit.

„Reto, quella gada essan nus a mauns,“ vegn ei ord sia bucca schi da bass sco ord la bucca d'in moribund. „Era jeu creigel fermamein, ch'ei seigi in officier, ne silmeins in commandant de guardia. A mi va ei era quella gada ina snavur tochen odem la dettapei, in mument sailjeu propri buca tgei far! Ils pass vegrin pli e pli datier e nus udin perfin a buffond. Instinctivamein prendel jeu dabot giu dil fest la cuppa e mettel si quella sur la polis e stundel en posiziun, gest

sco avon in dellas caultschas cuortas. En aquella, tgei legria! cuchegia igl anugl d'anson della zelta en. Ina risada da mia vart dat curascha al Gion ed el stenda siadora siu tgau ord il canaster de Moses!

„Tgi eis ei?“

„Oh tgei, negin auter ch'igl anugl che ha benediu en avon in per uras nies premsergent; a quel vulevas ti metter si matg, e davon in anugl seplacca nies Gion. Ti eis herox fatg si cun maun. Has piars il tgau?“

„Na, gliez buca dil tut, aver sche jeu vesel scoiauda has ti dalla tema ed embrugl mess si dus uviarchels sin tia testa, e quel suren aunc davon davos. Quesch tscheu, ti has giu bia pli avunda che jeu.“ —

„Buca ver, jeu sundel staus agrads, senza balluccar, giu negina trembletga e buca vegrinus en brauncas sco ti dalla tema.“

„Oho, Reto, sche ti lubeschas, sche vi jeu raquintar sin quei ina episoda da dus schuldaus che stevan era ina notg sin guardia.“

„Moschepia!“

„Teidla, els anno 70 cu nos vegls ein stai sils confins, ha in officier era vuliu empruar la curascha della guardia. El sefultscha ualти neutier el stgir e dat giu in siet sper la guardia. Enaquella dat in dils schuldaus en brauncas dalla tema, leva lu spert puspej sin peis e fui. L'auter stat grad eri sc'in pal, sco ti anson. Ussa vegn igl officier neuado dal stgir, va vi avon il curaschus schuldaus e di a quel: „Vus essas in schuldaus en uorden, vus vegrnis promovi, mo avon stueis vus aunc dir a mi, tgei che vus haveis grad ussa il pli de basegns. Mo dumandar ed ei vegn dau a vus il garegiau.“

„Signur litinent,“ di il schuldaus sin quei tut balbegiond, „detg sinceramein, havess jeu grad ussa il pli de basegns d'in per caultschas schubras. — Reto ti eis oz staus il curaschus e jeu il temeletg, ti vegrnesses ussa promovius e jeu restass schuldaus.“

„Saperloten, jeu ditgel mo ton, fusses ti in tec, in tec da pli um, sche vess jeu tschaffen de sfraccar ensem tei, aver cun quei che ti eis inagada per adina mo in

rombot, truflèr, butschignus, sch'engrazia a Diu, ch'ei dat buc aunc disgrazias.“

„Ha, lein forsa far ina, mo neu, ussa hai jeu magliau, che jeu pos schon star ora.“

„Gion, cun in ragner sco ti fetschel jeu buca termagls, aver teidla, avon che nus metteien giu ils quittaus oz, ston aunc enzicontas catavegnas veginir fatgas, capiu!“

„Sin camond, signur colonel, ei sto aunc veginir fatg catavegnas questa notg!“ — „Bien, ussa vas ti vi leu e peglias igl anugl e vegnas neu cheu cun el.“

„Cun plascher, signur colonel, quei davanti! — Tschut, tschut, neu pign, neu, tsche, tscha, tschi, tscha, — — jeu hai el!“ „Schia quei has ti fatg pulit, jeu vi tener pil tgau ad el e ti enqueras giu tuts ils areisens ch'el ha si e mettas quels en quella scatla de zulprins cheu.“

„Reto, eis stuorns, ne vegnas?“ „Ne in ne lauter, teidla, quels areisens han ina grondiusa missiun, els vegnan a prender vendetga per nus encunter il premsergent.“

„Tgei? lu vi jeu bugen ir vid la lavur e prender giu areisens, ina scatla pleina, ed aunc ils lendels vitier.“ La lavur entscheiva ed ei dat ora propri pulit. En pign mument ei la scatla de zulprins bunamein mesa. Tgei levgiament per igl anugl, el vegn liberaus da ses pli gronds inimitgs. En aquella che nus schein dar el, dat el graziusamein il tgau. Aschi buntadeivels era gie aunc mai enzatgi staus cun el.

„Gion, ussa ha ei num metter quels amfibis enzanua a ferm, entochen che nus mein a letg.“

„Sas tgei, nus mettein els sil quader sur igl esch della zona.“

„Bien pia, ed ussa vegn il principal, nus vegni gest naven dal puschagn, ch'ei staus oz aschi buns, schegie ch'ei era tut freid, ussa lein nus ir e prender enzatgei da cauld, aver avon stuein nus aunc far inagada la runda e mirar che tut dormi; ti vas entuorn il fécler dils officiers e jeu mondol vi en zona e mirel che tut hagi ponns e seruchegi buc.“ — Il Gion lai buca cumandar duas ga e fa siu tur, sc'ina uolp entuorn gaglinè. El medem

temps hai era jeu fatg la segira e mess ils areisens en resvra. Jeu havevel aunc buca finiu dil tut miu tur, ch'il Gion catscha gia il tgau dad esch en:

„Reto, eis cheu? Quels dellas caultschas cuortas dorman sco tais. Per quels cheu vi sa ei veginir tiaratriembel sil pli ault grad, ch'ei audan nuot. Ils tes dorman e, tgei fa il premsergent?“

„Lez studegia, co mudergiar tei damaun!“

„Lai mo studegiarel, damaun magl'el garantiu fèl igl entir benediu di. Pertratga co siu tgiern vegn damaun admiraus? Epi mira cheu, nies commandant de guardia dorma pacificamein il sien dils gests. Ti has raschun, rauass' ora tes strapazs, fideivel defensur della patria!“ —

„Ussa neu e cala de dar intscheins ad el en honur della patria; jeu crei ch'ei seigi pli perdert de prender enzatgei de cauld, che nus saveien lu era durmir bein en honur della patria!“ En aquella sesarva igl esch dil fécler visavi ed ei semeglia sco sch'il nurser grond less encuir nus. Nus spargnein secapescha ad el quella lavur e mein. Entrai en fécler, essan nus buca pauc surstai, ch'igl ei già pinai a meisa per nus. Quater miolunas feman sin meisa. Il Gion po buca resister allas marveglia, va vi sur la meis'en e freda pauc tschéc, tgei che possi esser en las scadiolas.

„Reto, jeu havess mai cartiu, ei han scaldaui vin per nus, tgei, nus essan veramein gartegiai ella tiara dils sgnaffers; sedi ei gie en lezza canzun, sche jeu seregorde aunc scoiauda:

„Scadina cas' ha sia seiv
D'andutgels e ligiongias,
Spir groma neiv'e enstagl neiv
Ed enstagl plievgia, plov' ei vin.“

„Aschia less jeu star mintga notg guardia!
Eviva il Tessin, eviva la Piora, e surtut vivi, vus nursers della Piora!“ Sin quei svida el miez la scadiola.

„Gion, fai aunc che ti vegnies ella vegna dil Segner, cun tiu slavidrem!“ — Al nurser plai il far de miu compogn ed el empleina puspei la scadiola dil Gion e cloma medemamein: „Evviva la sentinella della

Piora eviva la nostra compagnia!“ — Perfin il nurser pign fa printgas cul Gion e ri cun bucca e nas.

„Ti Reto, quei fa bein sin quella groma, ti ridischorasen, quei fa bein e dat curascha.“

„Gion, Gion, hagies mo adatg, schiglioc savess ei ira cun tei sco cun quel ch'era ruts en ina tegia ded alp, ed haveva magliau in liter groma e buiu in liter vin.“

„Quel ha il suffel segir buca bess entuorn per quei di.“

„Na gliez buc, aver il vin, teidla co igl ei iu cun lez! El veva per cletg siu buob cun el, in tuleratsch che scheva traso si per il bab che schemeva buca pauc: „Jeu tegn, che ti bab schloppies!“ E pertratga, il buob havess gleiti giu raschun. Il vegl ha pil davos stuiu star grad murtgiu eri e scriver il sequent telegram al mieri: Magliau in liter groma, buiu in liter vin, spert agid ne ch'ei dat aunc disgrazias!“

„Ha, ha, ... epi eis el schluppaus?“

„Bunamein, pertratga quella revolta el magun! Ti eis ussa visaus, fai sco ti vul!“

„Gianteren lu vegn ei schon de mirar sisu, schiglioc stuesses ti per lu allarmar ina roscha „sanadeivels“! Il nurser ha capiu nies raschieni e ri cun nus da bien cor, manegia, che nus seigien gartegiai en ina stoda notg de far guardia.

„Na, gest il cuntrari,“ ditgel jeu, „l'aura ei la vera, aschia essan nus segirs che negin laghegia ora nus oz.“

„Grondiusa notg!“ fa il Gion, „eviva la groma, eviva il vin. Tgi less aunc da pli?“

Ussa damonda il nurser, semenond cun sia sutga pli datier de nus:

„Eisi lubiu de dumandar, tgei che vus essas da professiun.“

„Pertgei buc?“ fa il Gion, „nus essan students e fetg cuntents aschia per inagada.“

„Oho, lu bein, lu essas vus gest ils dretgs. Students e schuldada la pli gronda bargada!“ „Dependa tut co vus prendeis quei proverbi!“

„Oho,“ di il nurser, „el bien senn dil plaid; students e schuldada ein adina stai leghers compogns e cunzun lu, cu students ein aunc el medem temps schuldau, lu dat

ei dubels strolis. E vus dus, per dir denter nus, essas era buc aunghels senza falliments. Denton tgi less era ussa scumandar d'esser leghers e de buna veglia? Mo buca schar traplar, surtut buca gliez!“

„Apropo, nurser!“ cloma Gion, „vus essas nies um, tutta raschun a vus, surtut buca schar traplar, quei ei adina nies principi. Ins schess bunamein che vus haveies era fatg survetsch?“

„Oh, secapescha che jeu sundel era staus schuldau ed in legher tier.“

Gion leva sin peis, tegn sia scadiola encounter al nurser e grescha: „Eviva nies ustier e defensur della patria, el vivi ditg, el vivi bein!“

„Gion, Gion, empau adatg, schiglioc vegnas ti aunc benna.“

„Benna ni carr, gest tuttina, oz essan nus guardia ella tiara dils sgnaffers e cun quei basta!

„Francesco,“ di il nurser grond al pign, „emplenesccha las scadiolas, pertgei che quels dus cheu han veramein fadigau in bien glasin.“

Il pign ri da quei suten, epi di: „Jeu vi schon derscher en, sche ti raquentas co ti fagevas tochen che ti eras schuldau!“

„Bravo, Francesco, caro mio,“ di il Gion, „ti plaias a mi, gie, e vus, mo neunavon e raquintei empau storgias ord vies survetsch. Quei fa semegliar cuort, havein aunc ditg temps.“ Sinquei entscheiv' il nurser grond, ferton ch'il pign emplenesccha las scadiolas.

„Ussa eisi exact vargau 20 onns, che jeu sundel staus a recrut. Recrut hai jeu fatg cun dus students de miu vitg. In de quels ei pli tard vegnius advocat e capitani, ed ei già passaus vi tier l'armada gronda, l'auter ei vegnius mieri ed era da gliez temps in stuccadur dell'emprema classa ed ei aunc oz in um de buna veglia, senza fin, e tut che ha bugen el. Nus treis essan pia i a recrut ensemble e per cletg vegni mess in sper l'auter ella medema combra, cun aunc in triep Tessines. Sche bi che nus vevan ils pli stregns officiers, sche fuvan nus ina legra compagnia. Enzatgi de nossa combra, —

jeu sai aunc oz la numera, ei era la cobra numero 75 — stueva segir ir mintga sera giu en cuschina e far giu truffels enstagl saver ira giuado. Cunzun mes dus compogns eran giu bunamein mintg'autra sera, e jeu, persesez buca megliers ch'els, partevel cun els il bien e schliet. In di havein nus giu de far mor diò cun nies corporal e perfin giu amogna fridas, sch'el siari buca gleiti sia sgnaffa malmadira. Sin quei essan nus tuts treis vegni en cuschina la dumegia. Nies sulet confiert ei stau igl emprem, ch'ei draccava giu il tschiel. Nus havein gleiti giu emblidau vi che nus seigien cheu per sforz e fuvan de buna veglia. Il cuschinier era la damaun pulits cun nus, mo cun mintg'ura vegnev'ei mender e mender. El mava traso on cantina e buedrava giueden senza misericordia. La sera suenter tscheina fuva el benna dal tut e tergeva suenter nus ils cazs de suppa, ch'ei fuva in plascher; denton vev'el buca la megliera noda ed il siet mava mintga gada speras ora. Per ils corporals fagev'el la dumengia sera adina in extra caffè, cun en zucher. Quella sera hai jeu alzau giu il caffè dils corporals, pertgei ch'il cuschinier er'en cantina e luvrava da mistregn. Strusch hai jeu giu alzau giu, ch'el vegn dad esch en seballucond. El vegn neutier, pren ord ina scatla in pugn zucher, aver enstagl metter quei zucher el caffè, mett'el quel en in zeiver suppa, ch'era pinaus per la schuldada. El ha, secapescha, buca viu il sbagl, semeina entuorn e tuorna en cantina. Nus treis selegravran suten. Sco ch'il cuschinier ha giu viult il dies, seglia in de mes amitgs, che dumbrava ora talgias caschiel sin l'autra damaun neu e mett'ella honta dils corporals sal, che fuva en ina semeglionta scatla gronda sper il zucher sin cruna. „Bravo, bravo!“ cloma Gion denteren, „sche jeu fuss staus leu, havess jeu fatg gest tuttina, grondius pertratg ha, ha . . .“ „Gie, epi tedlei!“ raquenta el vinavon, „nus havein, secapescha, fatg vinavon nossa lavur, sco sch'ei fuss schabegiau nuot. Suten stuevan nus aver rir, che nus bunamein schluppavan. Suenter in'uriala vegn il vegl puspei, quella gada setenend vid las

crunas, e lai liber tut las buschias ch'el saveva, perquei che nus havevan buc aunc pinau tier tuts ils zeivers cun suppa. En aquella vegn in corporal dad esch en per il caffè dils corporals e damonda: „Veis lu mess en zucher? — „Per memia,“ berla il cuschinier, „pli bia ch'ei drova, a vus munglass ins adina far enzatgei extra.“

Sin quella tschécca renfatscha, pren il corporal la honta e marscha ord cuschina sc'in tgaun bastunau. Ei va aunc 10 minutas, entochen che la schuldada vegn per la tscheina. En quei interval fa il cuschinier vegnir in de mes compogns cun el ora en magazin per gidar a purtar enzatgei e camonda aunc avon a nus rubiestgamein de haver pinau tut en uorden, sin cura ch'ei vegnien per la tscheina. Sin quei va el. Sco ch'el ei staus ord ils égl's, eis ei iu si a mi in pertratg: Sche la schuldada recloma per via della suppa zucrada, savessen nus aunc vegnir a mauns. Mes compogns ein era de miu mein. „Ti has raschun“, dian ei, „derscha dabot ora quei zeiver ell'aua epi prendein nus ord mintga zeiver in caz suppa e empau aua caulda vitier, epi ei il zeiver gleiti pleins.“ Stau detg e fatg: en in gienâ ei tut en uorden, e nus fagein sco de schubergiar giu las meisas. Sco desperai vegnan treis corporals dad esch en a gland in denter l'aunter: „Pil giavel, nua ei era il cuschinier?“

Il sal ha cumpatg fatg siu effect, tratgel jeu, bettel naven mia piazza e s'annunzieschel. „Corporals, fisilier Martini presents, il cuschinier ei ius on magazin.“ Semenond entuorn, per ir o leu, stat il cuschinier avon els, spanegiond si égl's stermentus. „Sappermust en“, seglia il Gion denteren, „haveis buca giu en quei mument la trembletga?“ „Na, buca smiul, jeu hai mess d'ina vart mes utensils de cuschina, che jeu vevel en maun e tedlau tier ruasseivlamein, co ei se-grevan. In dils corporals era vietis dal tut e greva: „Pil gianter! haveis puspei buiu sc'ina vacca, che vus saveis buca tgei vus fageis? Vus haveis mess en sal enstagl zucher el caffé, buedrun, veseis mattei puspei dubel?“ Ils auters gidan era a sgargnoflar ed igl ei

propri interessant de tedlar tier. Il cuschinier manevrescha cun siu cunti de caschiel per l'aria entuorn e berla: „Smaledida razza de corporals, jeu sai tgei che jeu hai fatg, jeu hai mess en zucher el caffé, mo cun quei che vus essas bui tuts ensemes, sche saveis vus buca distinguer il zucher dal sal! Stoda schenta, giuadord cuschina, ne che jeu seglientel giudo vus cun il cunti, epi, che vus bein saveies, naven dad oz survegnis vus mai pli caffé cun zucher. En survetsch ha in toc corporal nausch a meisa buca tec pli bia dretg, ch'in sempel schuldau. Capiu? Giuado refla!“

„Nus fagein rapport“, sgregna in corporal. „Mo fagei gliez, alluscha vegnis vus aunc pli a mauns che jeu, tuppadir che vus essas, giuadora, la schuldada vegn ussa per la tscheina e nus stuein haver plaz!“

„Famus, famus!“ di Gion denteren, sco sch'el fuss era staus da lezzas uras en cuschina, „tut respect dal cuschinier, quel dueva seglientar giuadora els cul cunti, gliez fuss stau il capavel, epi co eisi lu iu sin quei?“ „Tgei, sche vus havesses viu! Quels ein marschais giuadora, sco sch'ei havessen viu il giavel e quella sera han els stuiu star senza tscheina, ni cumprar sez ella. Els han lu era viu en, ch'ei seigi meglier de buca tgisar il cuschinier, pertgei che quei fuss vegniu ord lur bucca ed iu si per lur nas. Vus pudeis ussa comprender, co nus havein pudiu rir sin quei. Quei ei stau ina salada vendetga!“

„Bravo, bravo! quei ei stau ina en uorden. Tut respect da vus e vos compogns,“ fagein nus si per el. „Oh tgei, quei ei lu aunc il pli pauc che nus havein fatg.“ „Aunc ina, aunc ina! grescha il Gion, ch'entscheveva a survegnir la colur dil vin buca pauc!“

„Gie,“ fa el studegiond in techet suenter, aunc quella sera havein vus fatg ina“. —

„Sche lu mo vinavon cun ella, nus savein franc era emprender zatgei ordlunder,“ di il Gion.

„Bien, quella sera fuva nies litinent officier dil di ed haveva sco tal de mirar ch'ei seigi ruaus la sera ellas combras suenter las 10. Il pli vietis vegneva lez sch'enzatgi haveva

la curascha d'ir sin la commoditat en caultschas suten. Quella sera di in de mes compogns si per mei: „Oz havein nus priu vendetga encunter ils corporals, ed ussa havess jeu tschaffen de far ina cul litinent“. „Oho ti, gliez ei lu mender“, ditgel jeu ad el, „gliez astgass ira pli vess che metter en sal el caffè, en lezzas unglas hai jeu pauc tschaffen de vegnir. — „Traplas! quei fagein nus aschia! Las 10 vegn el il bia da scala si ed entscheiva a mirar per las combras entuorn. Bien, ussa teidla, in mument avon ch'el vegni, miras ti ded esser odem il pierti, secapescha, mo en caultschas suten. Cu ti audas ch'el vegn sisum la scala, ch'el po veser tei, sche tegnas ti il tgau davongiu e scappas viaden cumà. In tocun naven, aschia enconuscha el mai tei, pertgei che la cazzola odem ei stizzada, ed el po mo ver quei che nuslein ch'el vesi, — che ti hagies mo en caultschas suten.“ „Epi sche jeu vegnel a mauns?“ „Tema ti nuot, fai ti sco jeu hai detg, sche eis ei garregiau, e sch' ei havess pér lu d'ir mal, sche gidel jeu ora tei, inaga che ti eis leu ora, sche suenter has ti d'haver quita per nuot, tschei fetschel jeu lu“.

Sefidond sin miu bien amitg, tilel jeu en mes scalpins e sepeinel en caultschas suten sper igl esch. L'entira combra plein Tessines era spanegiada sin quella stucca! Uss udin nus ils pass de nies litinent vegnend da scala si, — in catsch e jeu cuorel vi da pierti ora. Sco sch'ei fuss quintau ora, fuv'el sisum la scala, ch'el vesa mei a segliend viaden cumà. Sco miu amitg ha raquintau suenter havev'el schau aviert ina sdrema digl esch e viu co il litinent veva dau il tgau, sco sch'el less dir: Quel ei a mauns! — Sc'ina guardia sin posta va nies litinent sper igl esch vi e neu e spetga cun in vér plascher. Miu amitg sin quei tila dabot en mias caultschas da militer sur las sias en e va on cumà. Sper il litinent ora, senza far tschera. En dad esch, di el schida bass che jeu pos aunc capir: Martini, en tgei cabina eis?“ — „Tscheu,“ ditgel jeu, tenend in maun sur la preit della cabina ora. El va lu dabot en la cabina speras

til'ora mias caultschas e bett'ellas sur la preit en mia cabina. Jeu dabot en cun ellas e giuado sco sche jeu savess da nuot. Il litinent ei avon esch, mira dabot sin mei, se capescha sillas combas e di nuot. El tuorna a far siu tur. Ei va buca treis minutus che miu compogn vegn era dad esch en, en nossa combra, e serrau gl'esch ina risada che las finiastras stremblan. — „Gartegiau, gartegiau, la stucca ei ida gest sco nus havein vuliu e tschel va aunc adina vi e neu o sper igl esch, e spetga sin quel senza caultschas-militer. — Dallas endisch fuva el aunc adina ora, e mava a spass avon igl esch vidaneu. Schluppar havess ins pudiu dal rir. En quell'uriala ch'el era o leu si per igl esch er'ei aunc iu ô plirs e turnai en, mo il dretg, ch'era ius en da ditg leva buca vegnir ora. Ussa va il litinent sez en cumà. Nus udin claramein co el sbatta tuts ils eschs dellas cabinas, in'enzen-na, che tuttas fuvan vidas tier sia inspecziun. Ussa seglia el viaden ell'emprema combra, epi suenter in mument ella secunda ad aschia vinavon. — „Sapperlot“, fa miu amitg si per mei, „ussa ha ei num trer or dabot las caultschas, svanir sut la barlacca e spetgar tgei ch'ei dat.“ Nossa combra era la pli davosa en quella alzada. Suenter ina pulit' uriala, vegn il litinent da nossa combra en, ed entscheiva giudem a dumbrar entochen sisum tuts in suenter l'auter. En nossa combra se capescha tut che dorma sin il pli ault grad. Sisum la combra sper la finiastra stat el eri e di tut da bass, aver che jeu hai aunc pudiu udir: „En scadin cass fetg remarcabel, ei maunca buc i.i. elllas combras e tuttina hai jeu viu claramein ch'igl ei iu in en cumà senza caultschas de militer e buca vegnius giuado, e tuttina fuva el buca leu pli. Da finiastra ora sa el buc esser seglius, nunpusseivel. Ne hai jeu forsa semiau? Seigi sco ei vegli, esser eisi de vegnir vietis, in'entira ura hai jeu pudiu star cheu ora per ils fiars dil giavel..... remarcabel.... ch'el füssi vegnius ora senza che jeu havessi viu, ei nunpusseivel!

„Ti, Reto, de quellas aschi grossas havein

nus dus aunc mai fatg, sche bi che nus ha-vein già fatg enquala“. — „Gie, Gion, quei era de quels che havevan pli bia curascha che ti!“

„Lai ual, Reto, avon che nus seigien vivi ora, vegnin nus schon aunc a pèr cun el,“ e si per il nurser, „raquintei vinavon, raquintei, vus saveis raquintar stupent.“ „Damaun lu, damaun, buei ora, ei va aunc in quart tochen l'ina!“ — „Pusseivel, sapperlot, lu vegn ei de far combas“. En in gienà ein las sca-dolas svidadas, nus seglin sin peis, dein buna notg e giuado sco sche nus havessen engulau. Mond giuado ditgel jeu si per il Gion:

„Sappermust, quella gada savess ei forsa ir mender cun nus, nus essan stai memia ditg.“

„Papperlapa, di el, pertratga che zatgi levi si da mesanotg e mondi entuorn da quella aura; ei neiva gie sco da miez unviern.“

Pilver ei neiva da bien riet ed ei schon tschentau ina pulita bischetta.

„Teidla, Gion, ir entuorn stuein nus tuttina aunc inaga e mirar ch'ei seigi tut en uorden. Ti vas vi e miras che tut dormi en tia zona, e jeu mondvi vi e mirel sche la cuschina ei aunc leu!“

„Per camond, signur colonel! Vi en cus-china fuv'ei tut en uorden, e la guardia che jeu havevel mess leu en miu stagl er'aunc fideivla sin posta. Il Gion haveva buca fatg liungas de mirar tgi che dormi e tgi buc e e manipulava cu jeu sundel vegnius, già culs areisens, che nus havevan mess en arrest per in'uriala.“

„Gion, dorma tia glieud, ei tut quiet?“

„Per camond, signur colonel, tut ruasseivel e quiet!“ „Gartegiau la stucca! Aunc in pign mu-ment, e nies bein improvisau plan va alla fin.“

„Segir“, di Gion, „igl ei iu stupent, aver avon che nus meien giud guardia, stoi era jeu improvisar ina scena, va quell'aunc sco-auda, sche stein nus lu nuot suenter al Talian cheu vi el far stuccas“. „Sche tgei has aunc studegiau ora?“

„In grondius pertratg!“

„Jeu manegel?“

„Teidla, epi smarveglia! Nus havein me-mia bia areisens, mo per schar far catscha sin in. Quels compogns tschitschassen, sch'ei

semettessen en scoiauda tuts ensemen, horrend, ed havessen gleiti sbluccau si nies premsergent. Quei lein nus buc, bein aver ch'els mudregien el empau e per quei intent duvrein nus buca tuts nos trabants. Nus fagein aschia: la mesada de quels amfibis mettein nus si al premsergent, e l'autra mesada a nies emprembuob! Tgei dias da miu pertratg?"

"En sesez ei tiu pertratg veramein grondius, aver il menar ora el, savess ir pei zieg. Co vul ti era vegin viaden fécler dils officiers, senza ch'enzatgi vesi ne audi tei?"

— „Per gliez hagies ti negina tema!“ „Ti stoda pial, jeu havess mai cartiu, che ti havesses tonta curascha, aver hagies po adatg, co ti sestellegias, e quei che ti vul far, fai dabol, il temps ei cuorts“.

„Per camond, mia lavur vegn ad esser fatga en pign mument!“

Gion fa veramein vinavon cun sia caussa, pren ord la scatla la mesada dils areisens, metta quels en sia scatla de sulprins e va bein spert si encounter il fécler dils officiers. Lu arv'el bufatg, bufatg la porta, tegn la latiarna sur la treglia en, e fa bein ed endretg sia lavur. Precautamein aulz'el si ils ponns giudem, sper las combas de nies emprembuob, arva si la porta della perschun e lai liber ses sbiers, als quals el dat en la direcziun: Dallas combas si! Lu puspei bufatg giu culs ponns, aunc ina égliada, che tut dormi, ina bufatga serrada la porta e nies Gion ha improvisau.

„Reto,“ di Gion vegin giu encounter mei, miu toc ei ius bein, nossa cumedia va gleiti encounter la fin. Mond da porta en, mirel jeu sin l'ura, igl ei gest l'ina. Sper la porta dorma nies commandant de guardia aunc adina pacificamein sin la chista. „Gion, a quel cheu, che ha già da recrut mudergiau nus bia ga malnizeivlamein, vi jeu era tuccar inaga il puls. Ti eis endisaus de schar liber tgauns de catscha, fai pia l'operaziun cun nies premsergent, ed en medem temps misericordia culs arreisens, quels vegnen segir ad esser cuntents cun quei ensolver. Il Gion va vid sia lavur, ed entochen emprovel jeu

de destedar nies commandant de guardia ord ses siemis. „Corporal Semperallerta, clomel jeu d' in' ureglia en ad el, corporal Semperallerta, igl ei l'ina ed uras de midar las postas“!

„Tgei . . . tgei . . . l'ina, mo, . . . pusseivel?“ In segl si dalla chista, aver aunc miez en sien, seglia el senza far stem cun ina comba en in zeiver plein aua, ch'el sez haveva mess sper la chista giu. Quella frestgentada tochen en sil viv dedesta veramein il compogn ord la sien.

„Mo gianteren, vus striadira, tgei haveis è fatg cheu?“ „Per camond, corporal, nus havein mo fatg nossa obligaziun e destadau vus! Jeu less mo far de saver ch'ei seigi l'ina e che nus haveien vegliau avunda. Epi stoil jeu aunc far de saver a vus enzatgei auter. Cun ina curascha veramein heroica haveis vus durmiu sin quella chista, ferton ch'ils auters han vegliau pruamein, e schau far l'aura scoell' ha fatg. Manegeis vus buc ch'ei seigi ina differenza denter durmir ed esser veglionts. L'obligaziun d'esser veglionts havesses vus giu schi bein sco nus, schi-lunsch enconuschein nus era il reglement militar, sche bi che nus essan mo vaccas grischunas. Jeu recordel vus mo vid il di de Nante, nua che vus haveis dau en nus al litinent, e nua che nus havein persuenter savi star duas seras en cuschina, enstagl saver ira giudo, e lavar giu preuls e vanauns! Summa summarum, il di nua che tut vegin bien, ei arrivaus, nus dein vus sin rapport“.

„Na, . . . na jeu roghel, po buca gliez, pli bugen dei a mi fridas! Patertgei, quei savess custar a mi las cordas, epi vegness jeu aunc en ruosna suren“.

„Quei ei a mi gest tuttina, nus dein vus sin rapport, capiu corporal.“

En mia posiziun segira, sesentel jeu veramein sc'in derschader d'uiara e sentel negina misericordia cun mia preda.

„Na, per l'amur de Diu, buca fagei quei cun mei!“ plira nies corporal cun vusch tremblonta, naven dad oz empermettel jeu son-tgamein, de buca castigiar e mudergiar vus pli.“ — „Bien, nus lein pia mussar che nus

seigien pli nobels che vus, e ti Gion eis perdetga, ch'el ha empermess a nus questa notg de tractar nus e tuts ensemens sco glieud, e sur tut de calar de dar aschi maltscheccas buschias."

„O, bugen vi jeu far quei, — mo buca dar sin rapport“.

„Camerad, ti has viu tgei ch'el ha fatg, ed udiu tgei ch'el ha detg, tegn el buca las condiziuns, sche dein nus pér lu vus sin rapport. Capiu?“

„Quei duei daventiar, vus saveis naven dad oz esser ruasseivels, quei che partegn mej, e sin quei dundel jeu miu plaid d'honur“.

„Bien, aver aunc inaga teni endamen, che vus haveis durmiu duas uras e mesa sin guardia!“

„Sinquei encurin nus si nos ignivs, avon che la guardia vegni midada oz, senza la

ceremonia usitada. En de quella aura ei negin che ha tschaffen de far termagl! Buca ditg e nus durmin sco aunghels senza falliments. Veramein in sien dils gests!.. Gl'auter di fuva tut neviu en e bunamein schelau en. Deno il Gion e jeu fuvan paucs fermes sin comba e de buna luna. Il pli bi fuv' ei de mirar, co il premsergent e nies emprembuob sesgartavan dapertut. Star mal stevan nus mo per ils areisens, che vegnevan trasora disturbai vid lur perdananza extraordinaria. Denton ils pli gronds smarvegl's havein nus fatg, che nies corporal Semperallerta era vegnius schi buns sc'ina pischada. E schabegiava ei, che nus dus, Gion e jeu, fuvan enqualga empau de levsenn, sch'era ei segir nies corporal, che serrava giu in égl, ed arveva buca si l'auter.

Fin!

Salmira.

Hai tschei di filosofau
Ditg e bein sin punt clavau
Sur las modas d'ozildi;
Gliez ei propi cherli bi.

Sche ti plaidas cun affons
Dai adatg e til' en vons. —
Las buobettas cun anials
Dattan bia sin bials capials.

Als buobets, empau tgaumogns,
Mo dasperas buns sco sogns,
Ston setschurrar ils cavegls
Sur ils novs, bufatgs pategls.

Cu'ils capials ein plein carschen
Van las rassas en digren.
Gronda matta, gronds capials,
Rassas stretgas sco rispiels.

Mo per oz vi jeu calar
Carn smarschida d'ensalar,
Ah! — gl'ei donn mo per il sal
Che cungesch' in tal scandal!

Tschien pindels en ils cavegls,
Cumus faulzas, tgei spuentegls!
Fins manuts ed égl's de glas:
Fan mirar cun bucc' e nas.

Etgs ed auas plein odurs
Cun pomadas de snavurs,
Per far crescher il barbis
Vend' igl elegant commis.

Quei ch'il Segner crescher lai
Fuva bien, mo ussa mai! —
Puorlas, perlas e stagliar
La glieudetta sto curar.

Nuot tisana, penderletg! —
Neunavon cun tissi, etg! —
Cun ballon, automobil
Funczionesch' igl um docil.

Deivets, deivets, gie paghei
Vus purets de buna fei! —
La laver de meins entirs
Maglian taglias de suspirs! — —

In remedie per tut mal
Economic, corporal,
Anfl'ins uss egl alcohol;
Lez dat alas per il sgol — —

Pign e grond e grond e pign
Sviluppescia siu inschign
Per surbeiber, surmagliar,
Sefittar e — seludar! — —

Jeu pudess aunc raquintar
Bia scumbegls de smarvegliar,
Co il mund ei trubistgaus,
Co las modas fan quitaus. —

E sch'jeu mondol buc en èr,
Sto scadin star en carner
Pressapauc sco nos babuns: —
Tut ord moda els cantuns! —

Tut ord moda els cantuns
Stattan leu ils scaletuns!
Sefitteschan buca pli
Sin igl giuvenessendi. —

S. A.